

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, старшого дослідника Григи Марії Андріївни на дисертаційне дослідження Червінського Вадима Володимировича на тему «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні», подане до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Агресія рф проти України стала справжнім історичним тестом для українського суспільства на рівень солідарності, патріотизму, ставлення до незалежності як до вищої цінності. Даний рівень можна оцінити, зокрема за ставленням громадян до причин і характеру війни, до окупаційної влади та нового «порядку» на захоплених територіях, за готовністю захищати свою батьківщину від агресора, за здатністю жертвувати певними благами заради перемоги, а також за відповідальністю громадян за свою поведінку та її наслідки, усвідомленням того, що сьогодні кожне правопорушення грає на користь ворогові та послаблює нашу державу. У цьому сенсі дотримання правил дорожнього руху є з одного боку найпростішим, а з іншого – відповідальним кроком свідомого громадянина, який в такий спосіб може зберегти такі безцінні зараз життя українців. Адже як свідчать статистичні дані, в Україні абсолютні показники травмування і загибелі людей унаслідок злочинних порушень правил дорожнього руху лишаються надто високими та продовжують зростати.

Варто також враховувати, що на тлі перерозподілу зусиль правоохоронців, зумовленого потребами воєнного часу, ефективність розслідування кримінальних правопорушень, розпочатих за фактами дорожньо-транспортних пригод, подекуди суттєво знизилася. Не завжди забезпечується виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України: кримінальні провадження закриваються з формальних підстав, а доведення вини особи-винуватця ДТП часто неможливе за браком доказів. Такий стан речей призводить до порушення прав потерпілих від ДТП, які не лише позбавляються можливості отримати компенсацію за спричинену моральну та матеріальну шкоду, а й втрачають право на відновлення справедливості загалом. У даному контексті забезпечення ефективності інституту представництва адвокатом потерпілого від ДТП є важливою гарантією забезпечення виконання завдань кримінального провадження.

Саме тому дисертаційне дослідження Червінського Вадима Володимировича на тему «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні», присвячене виробленню ефективних шляхів розв'язання практичних проблем визначеного напрямку, убачається своєчасним, актуальним та важливим.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій здобувача свідчить про те, що правильне встановлення мети, об'єкта, предмета і завдань наукової роботи зумовило відповідну логічну структуру та уможливило здійснення усебічного й

повного дослідження обраної теми у межах визначених обсягів.

При написанні роботи автор проаналізував значну кількість джерел (250 найменувань), ґрунтовно та критично опрацював роботи науковців за напрямом дослідження, що дало йому змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки та правоохоронної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних основ і прикладних аспектів представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні.

Обґрунтованість зроблених у дисертації висновків забезпечується емпіричними даними, що включають статистичні дані та аналітичні матеріали міжнародних правоохоронних та правозахисних організацій, Офісу Генерального прокурора, МВС України, Національної поліції України, а також правоохоронних органів інших країн за період 2014–2024 рр.; матеріали 200 кримінальних проваджень щодо злочинів, передбачених ст. ст. 286–288 КК України; результати опитування 200 слідчих, які мають досвід розслідування злочинів проти безпеки дорожнього руху, та 200 адвокатів, які мають досвід представництва потерпілих від ДТП (у м. Києві, Вінницькій, Волинській, Житомирській, Київській, Одеській, Хмельницькій, Харківській, Черкаській областях), а також особистий досвід автора.

Результати представленого наукового дослідження висвітлено у 14 наукових публікаціях, серед яких вісім статей, опублікованих у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також шести тезах доповідей на всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях.

Отже, дисертаційне дослідження В. В. Червінського на тему «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні» виконане на високому науковому рівні, а публікації здобувача є взаємовідповідними та відбивають зміст і сутність обраної наукової проблематики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація є першим в Україні дослідженням теоретичних засад та практичних питань представництва адвокатом у кримінальному провадженні потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема уперше: розкрито зміст представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні; виокремлено особливий вид криміналістичної тактики – «тактика представництва потерпілого у кримінальному провадженні», з визначенням і розкриттям змісту її компонентів під час проведення огляду місця ДТП; розроблено алгоритми дій представника потерпілого від ДТП на подальшому етапі досудового розслідування, залежного від виду взаємодії, що склався між ним і слідчим; розкрито зміст пошукового (детективного) компоненту діяльності представника потерпілого

від ДТП на подальшому етапі досудового розслідування; розроблено алгоритми дій представника потерпілого від ДТП у випадках, коли його втручання необхідне для забезпечення ефективного використання спеціальних знань на стадії досудового розслідування; уведено до наукового обігу поняття кримінальних процесуальних основ представництва потерпілого від ДТП у суді, які розмежовано на загальні та спеціальні; окреслено систему вихідних даних для визначення основ організації і тактики представництва потерпілого від ДТП; сформульовано визначення кримінально-правових основ представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди у суді.

Крім того, удосконалено: поняття представництва потерпілого у кримінальному провадженні; підходи до використання в Україні міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду з метою удосконалення правового регулювання представництва потерпілого у кримінальному провадженні, в частині запровадження на рівні закону; класифікацію видів взаємодії представника потерпілого під ДТП зі слідчим на початковому етапі досудового розслідування; пропозиції щодо вдосконалення процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні; обґрунтування доцільності запровадження до КПК України: механізму уточнення і доповнення цивільного позову під час розгляду судом кримінального провадження; механізму залишення позовної заяви без руху та надання цивільному позивачу часу для усунення її недоліків; заходів 29 забезпечення цивільного позову; визначення прав та обов'язків цивільного позивача.

Окрім розглянутих вище, в роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного В. В. Червінським дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи В. В. Червінського не викликають суттєвих зауважень.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, викладені у загальних висновках та висвітлені в опублікованих працях здобувача. Висновки дисертаційної роботи викладені автором чітко, коректно і логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації ґрунтуються на висновках дослідження.

Дисертаційне дослідження В. В. Червінського виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019); Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково технічних розробок на період до 2023 року (постанови Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942 та від 22 серпня 2018 р. № 641 – зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 9 травня 2023 р. № 463); Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки (Указ

Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021); Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України (наказ МВС України від 25 листопада 2016 р. № 1252); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454). Тематика дисертації відповідає Основним напрямам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, ухваленим рішенням Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 р. (протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради НАВС від 25 жовтня 2022 р. (протокол № 14), уточнено 30 листопада 2023 р. (протокол № 23).

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується потужною джерельною базою дослідження, достатніми емпіричними даними, включно з власним досвідом роботи здобувача у правоохоронних органах, а також вдало обраним комплексом наукових методів пізнання.

Отже, результати дисертації В. В. Червінського, винесені на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Встановлюючи завдання дисертаційного дослідження в межах окресленої мети, автор підходить до їхньої деталізації обґрунтовано та логічно, визначаючи наступні: охарактеризувати стан наукових досліджень представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні; розкрити зміст представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні; окреслити основні напрями вдосконалення правового регулювання такого представництва; внести пропозиції щодо запровадження міжнародних стандартів і використання в Україні зарубіжного досвіду представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні; визначити проблеми представництва інтересів потерпілого від ДТП на початковому етапі досудового розслідування та запропонувати шляхи їх вирішення; окреслити засади представництва інтересів потерпілого від ДТП на подальшому етапі досудового розслідування, сформулювати рекомендації щодо дій адвоката-представника; розробити основи впливу представника потерпілого від ДТП на використання спеціальних знань у кримінальному провадженні, з визначенням відповідних алгоритмів його дій; розкрити кримінальні процесуальні та організаційно-тактичні засади представництва потерпілого від ДТП у судовому провадженні; сформулювати поняття та визначити зміст кримінально-правових основ представництва потерпілого від ДТП у суді; розкрити зміст і визначити особливості представництва потерпілого від ДТП як цивільного позивача у суді, сформулювати відповідні рекомендації щодо алгоритму дій адвоката-представника.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Високий рівень виконання поставленого наукового завдання забезпечено належною методологією дослідження. Її основу становив загальний діалектичний метод наукового пізнання реальних явищ, а також їх зв'язків з практичною діяльністю органів досудового розслідування, прокурорів, адвокатів і суду. Спеціальними методами дослідження, використаними в дисертації, є: метод системного аналізу, історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, логіко-юридичний (або догматичний), моделювання, статистичний, а також соціологічний.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані дисертантом у роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у науково-дослідній, практичній, правотворчій діяльності і в освітньому процесі, про що свідчать акти впровадження, надані в якості додатків до дисертаційної роботи. Так, висновками та пропозиціями, представленими в роботі, послуговуються адвокати під час представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні; матеріали дисертаційного дослідження використовуються в освітньому процесі під час підготовки навчально-методичних матеріалів, підручників і науково-практичних посібників для проведення всіх видів занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Методика розслідування окремих видів злочинів», «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства», «Адвокатська діяльність», а також у межах підвищення кваліфікації слідчих та оперативних працівників Національної поліції України; положення представленої дисертаційного дослідження можуть бути втілені у науково-дослідній роботі при розробці засад взаємодії слідчого з представником потерпілого від ДТП; формуванні характеристики процесуальних аспектів та алгоритму збирання речових доказів, документів й одержання зразків для проведення експертиз на початку розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху; визначенні основ використання слідчим можливостей представника потерпілого від ДТП для виконання завдань кримінального провадження тощо. Пропозиції, що містяться в роботі, використані для вдосконалення Законів України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про безоплатну правничу допомогу», а також Кримінального процесуального кодексу України.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження В. В. Червінського має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, кожен з яких поділяється на відповідні підрозділи залежно від поставлених завдань, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Анотація у стислій формі надає загальну характеристику дисертаційного

дослідження та тезово представляє основні науково-практичні та теоретичні положення, що у ньому містяться. Анотація дисертації ідентична її основному змісту, адекватно відображає основні положення дослідження, викладена українською і англійською мовами.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, охарактеризовано ступінь її наукової розробленості, визначено зв'язок із науковими програмами, планами, темами, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дисертаційного дослідження, представлено емпіричну базу, сформульовано наукову новизну, практичне значення результатів наукового дослідження та надано інформацію щодо апробації дисертації.

Розділі 1 «Теоретичні засади представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів та утворює теоретичне підґрунтя представленого дисертаційного дослідження.

У даній частині роботи автор аналізує стан наукових досліджень представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні і приходиться до висновку про те, що від моменту проголошення незалежності України і дотепер питання представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні комплексно не досліджувалося. Тому на часі розроблення теоретичного забезпечення вирішення проблем захисту прав жертв злочинних ДТП, науково обґрунтованих рекомендацій щодо надання професійної правничої допомоги цим учасникам кримінального процесу, її засад, конкретних алгоритмів, організації і тактики, ґрунтуючись на системному аналізі практики представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні з позиції вже наявних теоретичних надбань за двома добре розробленими науковими напрямками, що раніше не перетиналися. Перший охоплює поняття та процесуальний статус потерпілого, засоби захисту його прав і законних інтересів, надання йому професійної правничої допомоги. Другий – наукові положення щодо кримінально-правової, криміналістичної та кримінальної процесуальної протидії злочинам проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів.

Досліджуючи зміст представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні в межах підрозділу 1.2, автор виокремлює наступні його елементи: мета (реалізація прав і законних інтересів потерпілого від ДТП, забезпечення швидкого, повного, неупередженого розслідування та судового розгляду з тим, щоб той, хто вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ст. ст. 286-288 КК України, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини); завдання (встановлення винного, доведення його винуватості; притягнення його до відповідальності за законом – у взаємодії зі слідчим і прокурором, а також відшкодування шкоди, заподіяної потерпілому злочинним ДТП); суб'єкти (адвокати); їхні дії (процесуальні, пошукові (детективні) та консультативно-контрольні).

Позитивне враження справляє ґрунтовний підхід здобувача до вироблення напрямів вдосконалення правового регулювання представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні, зокрема покладання на

слідчого обов'язку невідкладно роз'яснювати потерпілому його права та обов'язки; зрівняння у правах потерпілого зі стороною захисту щодо можливостей використання знань спеціалістів та експертів (спеціальних знань) у кримінальному провадженні та звернення до слідчого судді, суду з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів; надання потерпілому та його представнику права на невідкладний розгляд прокурором їхнього клопотання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій і покладання обов'язку на останнього в разі задоволення такого клопотання звернутися до слідчого судді з клопотанням аналогічного змісту; покладання обов'язку на працівників поліції невідкладно залучати адвоката до безоплатного надання такої допомоги особі, травмованій у ДТП, або родичам загиблого внаслідок цієї пригоди; закріплення права слідчого відбирати зразки, необхідні для проведення експертиз, під час огляду місця події, у тому числі такого, що проводиться до внесення відомостей до ЄРДР; уповноваження слідчого на передавання належних потерпілому механічних транспортних засобів, що є речовими доказами у кримінальному провадженні, на його відповідальне зберігання, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження; визначення у КПК України прав та обов'язків цивільного позивача (без відсилання до прав і обов'язків інших учасників кримінального провадження); запровадження у кримінальному процесуальному законі механізмів уточнення і доповнення цивільного позову під час розгляду судом кримінального провадження, залишення позовної заяви без руху та надання цивільному позивачу часу для усунення її недоліків; регламентування у КПК України заходів забезпечення цивільного позову.

Аналіз міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди у кримінальному провадженні дозволив авторові запропонувати поширити в Україні досвід розвинутих демократичних країн, а саме: визнати представництво потерпілого у кримінальному провадженні окремим видом адвокатської діяльності, а також окремим видом правничих послуг з надання безоплатної вторинної правової допомоги на рівні закону; запровадити обов'язкову участь адвоката як представника потерпілого у кримінальних провадженнях, пов'язаних із заподіянням жертві злочину смерті, тяжких тілесних ушкоджень, а також у провадженнях, у яких це через їхню особливу складність визначатиметься судом; законодавчо віднести жертв злочинів у зазначених кримінальних провадженнях до осіб, яким вторинна правнича допомога надається за рахунок держави; запровадити обов'язковий навчальний курс з підготовки та підвищення кваліфікації адвокатів, які надають безоплатну правничу допомогу потерпілим від кримінальних правопорушень, зокрема й пов'язаних з ДТП.

У розділі 2 «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди на стадії досудового розслідування» в межах трьох підрозділів досліджуються представництво потерпілого від ДТП на початковому (підрозділ 2.1) та подальшому (підрозділ 2.2) етапах досудового розслідування, а також інститут використання спеціальних знань у кримінальному провадженні як інструмент діяльності представника потерпілого від ДТП на стадії досудового

розслідування (підрозділ 2.3).

Вивчаючи типи взаємодії представника потерпілого від ДТП зі слідчим на початку досудового розслідування злочинів проти безпеки дорожнього руху, здобувач виокремлює такі основні з них: конструктивний, офіційно-діловий конфліктний і цілком логічно обґрунтовує, що тактика адвоката-представника зумовлюється певним типом взаємодії. Саму тактику згаданого суб'єкта автор розглядає в межах процесуального, консультативно-контрольного та пошукового або детективного компонентів.

Варто погодитись зі здобувачем у тому, що важливого значення для виконання завдань представником потерпілого від ДТП на подальшому етапі досудового розслідування злочинів проти безпеки дорожнього руху набувають слідчі (розшукові) дії, зокрема: повторний огляд місця події; додаткові допити свідків і потерпілого; допит підозрюваного (раніше допитаного як свідка або недопитаного); допит двох і більше раніше допитаних осіб; слідчий експеримент; проведення експертиз; окремі НСРД у разі зникнення винуватця з місця пригоди чи ймовірності приховування за допомогою ДТП слідів іншого злочину.

Заслуговує на схвалення те, що вивчаючи особливості інституту використання спеціальних знань у досліджуваних кримінальних провадженнях, В. В. Червінський визначає проблемні аспекти цієї складової розслідування, які полягають, зокрема у тому, що: слідчий не залучає спеціаліста для участі у слідчих (розшукових) діях, коли є реальна необхідність у використанні спеціальних знань під час їх проведення; слідчий вчасно не призначає експертизи (затягує процес призначення), які мають важливе значення для встановлення та подальшого доказування обставин злочинного ДТП (автотехнічну, судово-медичну), або відмовляється їх призначати; призначаючи експертизу, слідчий не вносить до переліку питань ті, відповіді на які є важливими для встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення (або некоректно їх формулює); під час організації використання спеціальних знань у кримінальному провадженні слідчий припускається процесуальних помилок, які в подальшому можуть вплинути на допустимість одержаних доказів; слідчий відмовляється призначати експертизи зі встановлення виду та розміру матеріальної шкоди, спричиненої ДТП (автотоварознавчу, судово-психологічну); слідчий недостатньо повно та коректно сформував у постанові перелік запитань, на які має відповісти експерт за результатами автотоварознавчої та судово-психологічної експертизи; слідчий належним чином не використав результати проведених експертиз у кримінальному провадженні.

У розділі 3 розкриваються особливості представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в суді.

З-поміж кримінальних процесуальних засад представництва потерпілого від ДТП здобувачем виокремлено загальні та спеціальні. Загальні становлять норми кримінального процесуального законодавства, що встановлюють права й обов'язки потерпілого та його представника, порядок судового провадження, порядок оскарження судових рішень, а також висновки Верховного Суду, які

розкривають особливості практичного застосування зазначених положень. Спеціальні – правові позиції вищого органу судової влади України щодо процесуальних питань судового кримінального провадження стосовно злочинів проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів.

Проведене дослідження дозволило здобувачу визначити низу чинників, від яких залежать організація, тактика та конкретні алгоритми представництва потерпілого від ДТП у суді: позиція та цілі клієнта (потерпілого від ДТП) на момент звернення прокурора до суду з обвинувальним актом; відповідність змісту обставин, викладених в обвинувальному акті, фактичним даним, що містяться в матеріалах кримінального провадження, а також відповідність змісту обвинувального акта позиції потерпілого від ДТП щодо зазначених обставин і правової кваліфікації кримінального правопорушення; наявність у розпорядженні прокурора, потерпілого та представника належних і допустимих доказів, які забезпечать доказування обставин кримінального правопорушення та вимог цивільного позову; наявність у сторони захисту доказів, якими можуть бути спростовані доводи прокурора, потерпілого та його представника; правова позиція сторони захисту, інших потерпілих, цивільних позивачів і цивільних відповідачів; правові позиції (прецеденти) Верховного Суду, коли вирішуються аналогічні справи; суб'єктивні особливості відправлення правосуддя суддею, який розглядатиме справу відповідно до результатів авторозподілу.

Позитивне враження справляє ґрунтовний аналіз практики Верховного Суду, проведений автором, який дозволив йому виокремити питання, що найчастіше трапляються в судовій практиці та вже остаточно вирішені даною судовою інстанцією, з-поміж них, зокрема, такі, що стосуються: кваліфікації кримінального ДТП; обов'язкового встановлення у судовому провадженні певних обставин, механізму ДТП тощо, можливості звільнення обвинуваченого та ін.

Розглядаючи представництво потерпілого від ДТП як цивільного позивача у кримінальному провадженні, автор визначає, що воно ґрунтується на правових (система норм ЦК України, ЦПК України, КК України, КПК України, на яких засновано інститут цивільного позову у кримінальному провадженні, а також правових позицій Верховного Суду щодо практичного застосування цих норм) та організаційних (алгоритм дій представника потерпілого від ДТП як цивільного позивача у кримінальному провадженні) засадах. У найбільш загальному вигляді, увисновує автор, такий алгоритм має лінійну структуру і складається з певних елементів, зокрема: роз'яснення клієнту можливості подання та порядку розгляду цивільного позову у кримінальному провадженні; його прав та обов'язків як цивільного позивача; рішень суду, що можуть бути прийняті за результатами розгляду, порядок їх оскарження; визначення розміру майнової шкоди, заподіяної унаслідок ДТП, що документально підтверджений і може бути доведений перед судом; визначення орієнтовного розміру моральної шкоди з огляду на обставини справи та актуальну судову практику; визначення належних відповідачів за цивільним позовом у кримінальному провадженні; формування позовних вимог

з чітким розподілом їх між належними відповідачами (обвинуваченим, володільцем транспортного засобу, страховиком або МТСБУ) – за узгодженням з потерпілим та ін.

Після кожного розділу та наприкінці дисертаційного дослідження В. В. Червінським наводяться **висновки**, які відповідають завданням та меті роботи, узгоджуються з отриманими результатами, мають належну аргументацію, характеризуються високим рівнем достовірності.

Список використаних джерел складається з 250 найменувань на 27 сторінках та включає публікації як у вітчизняних, так і у зарубіжних виданнях.

Варто зазначити, що кожен розділ дисертаційного дослідження В. В. Червінського має свою наукову значущість, слугує науковим підґрунтям для наступної частини роботи, а в результаті їхньої синергії утворюється цілісне дослідження, що є підґрунтям для вирішення практичного завдання – підвищення ефективності та оптимізація представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні.

Вищенаведене дозволяє стверджувати, що дисертація В. В. Червінського відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження В. В. Червінського можуть бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування та проведення досліджень за цим напрямом, а також у практичній діяльності під час представництва потерпілого від ДТП у кримінальному провадженні.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які на нашу думку, потребують додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. Злочинні ДТП є проявами кримінальних правопорушень, передбаченими ст. 286–288, 291 та 415 КК України. Але у дисертації розглядаються типові ситуації та практичні приклади, здебільшого, пов'язані лише з вчиненням злочинів, передбачених ст. 286.

2. Досліджуючи кримінально-правові засади представництва потерпілого від ДТП у судовому кримінальному провадженні (підрозділ 3.2), автор аналізує висновки Верховного Суду з приводу кваліфікації відповідних кримінальних правопорушень (с. 165–178) та призначення покарання за їх вчинення (с. 178–181). Проте ці висновки адвокат має урахувувати в своїй роботі ще на стадії досудового розслідування. З огляду на це, кримінально-правові засади представництва потерпілого від ДТП варто було б розглядати не винятково щодо судових стадій кримінального провадження, а загалом. Відповідно, і підрозділ, присвячений кримінально-правовим засадам представництва потерпілого від ДТП, мав знайти своє місце у першому розділі дисертації.

3. Автор розробив корисні рекомендації та алгоритми дій представника потерпілого від ДТП на різних етапах досудового розслідування та судових стадіях кримінального провадження. Проте, на жаль, ці розробки не знайшли свого втілення у формі методичних рекомендацій або посібника (окремо виданих чи принаймні як додатку до дисертації).

Перелічені зауваження і побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації. Представлена дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Сформульовані у ній рекомендації та висновки становлять наукову й практичну цінність.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація В. В. Червінського на тему «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Червінського Вадима Володимировича на тему «Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем представництва потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні. Рецензована робота відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами № 507 від 03 травня 2024 року), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами № 759 від 31 травня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами № 502 від 19 травня 2023 р.), а її автор – Червінський Вадим Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший дослідник**

Марія ГРИГА